ZBIERKA ZÁKONOV
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ročník 1966

Vyhlásené: 05.08.1966 Vyhlásená verzia v Zbierke zákonov Slovenskej republiky

Obsah tohto dokumentu má informatívny charakter.

64

ZÁSADY PRE REGULÁCIU EKONOMICKÝCH A FINANČNÝCH VZŤAHOV VNÚTRI VÝROBNÝCH HOSPODÁRSKYCH JEDNOTIEK

schválené uznesením vlády z 15. júla 1966 č. 242

V súvislosti s urýchlenou realizáciou novej sústavy riadenia dôjde k zmenám vo vzťahoch vnútri výrobných hospodárskych jednotiek vo vzťahoch vnútri výrobných hospodárskych jednotiek. K najvýraznejším zmenám dôjde v ekonomických a finančných vzťahoch medzi odborovými riaditeľstvami na strane jednej a podnikmi na strane druhej. Od správneho vyriešenia týchto vzťahov závisí racionálna činnosť celej výrobnej hospodárskej jednotky.

Čl. 1

Postavenie podnikov a odborových riaditeľstiev vo výrobnej hospodárskej jednotke

1. Základným článkom riadenia je i v nových podmienkach podnik. Jeho prostredníctvom sa zabezpečujú všeobecné úlohy do konkrétnej činnosti. Musí byť preto samostatným ekonomickým organizmom, ktorý má bezprostrednú zodpovednosť za hospodársku činnosť. Na to musí mať primeranú mieru právomoci, zodpovednosti a zainteresovanosti. Pre podniky musia sa vytvoriť podmienky pre rozvoj socialistickej podnikavosti.
2. Najvyšším článkom riadenia v chozraščotnej sfére je odborové riaditeľstvo, ktoré má zodpovednosť za dlhodobý a efektívny rozvoj celej VHJ, koordinuje prácu podriadených podnikov a organizácií a presadzuje voči nim záujmy VHJ ako celku. Svoju riadiacu činnosť sústreďuje odborové riaditeľstvo predovšetkým na koncepčné otázky a na dlhodobý rozvoj VHJ. Odborové riaditeľstvo musí vytvárať podmienky pre uplatnenie samostatnosti podnikov a zasahuje do čiastkových, operatívnych otázok len v nevyhnutne potrebných prípadoch.
3. Výnimočne možno sústrediť viac právomoci na odborovom riaditeľstve v tých VHJ, kde sa výrazne môže uplatniť ekonomická efektívnosť centralizácie riadenia.
4. Tieto riadiace vzťahy budú sa riešiť diferencovane v štatútoch VHJ podľa objektívnych hľadísk daných charakterom výrobno-technickej základne a ekonomickou situáciou.
5. Pre úpravu finančných vzťahov platia jednotné princípy pre všetky VHJ a podniky. Podľa týchto princípov sa upravujú finančné vzťahy odborových riaditeľstiev a podnikov vo VHJ trustového typu a vzťahy odborových riaditeľstiev a podnikov koncernove pridružených vo VHJ koncernového typu. Riešenie vzťahov vnútri odborových a trustových podnikov je v právomoci podnikov. Pritom zabezpečujú účelnú samostatnosť a objektívnu hmotnú zainteresovanosť a zodpovednosť podriadených závodov, a to najmä závodov s relatívne uzavretým výrobným a odbytovým cyklom.

Čl. 2

Finančné povinnosti podnikov voči štátu, národným výborom, Štátnej banke a finančné vzťahy k odborovým riaditeľstvám

1. Podniky sú povinné:
   a) odvádzať do štátneho rozpočtu podľa uznesenia vlády
      - jednotný odvod z hrubého dôchodku, prípadne zisku,

- odvod zo základných prostriedkov,
- odvod zo zásob,
- stabilizačný odvod;

b) odvádzať národným výborom odvod z hrubého dôchodku (zisku);

c) splácať Štátnej banke za dohodnutých podmienok poskytnuté úvery a úroky;

d) vykonávať splátky zostatkovej ceny základných prostriedkov;

e) odvádzať podľa rozhodnutia KNV príslušnému národnému výboru prirážku k stabilizačnému odvodu, poplatky za zhoršovanie životného prostredia a pod. v súlade s predpismi, ktoré budú vydané.

2. Po splnení týchto povinností podniky:

a) odvádzajú odborovému riaditeľstvu
- prostriedky na úhradu nákladov vlastnej činnosti odborového riaditeľstva,
- dodatkové odvody na nevyhnutnú redistribúciu prostriedkov vnútri VHJ a v odvetviach, kde je to ustanovené, aj na redistribúciu medzi VHJ,
- odvody do centralizovaných zdrojov VHJ;

b) používajú finančné prostriedky na úhradu svojich potrieb podľa platných predpisov.

Čl. 3

Úhrada nákladov na činnosť odborových riaditeľstiev

1. Podniky odvádzajú odborovému riaditeľstvu príspevky na úhradu vecných a osobných nákladov spojených s jeho riadiacou činnosťou. Úhrada za služby poskytnuté hospodárskymi strediskami odborového riaditeľstva sa podnikom spravidla faktúruje (napr. strojové počtovnícke stanice alebo výpočtové strediska).

2. Prostriedky na úhradu vecných alebo osobných nákladov odborových riaditeľstiev musia sa osobitne evidovať a nemú sa miešať s ostatnými prostriedkami centralizovanými na odborových riaditeľstvách pre úhradu spoločných potrieb celej VHJ.

3. Výšku príspevku určia podnikom odborové riaditeľstvá podľa objektívnych kritérií, najvhodnejšie určením pevného percenta (promile) z vopred ustanovenej základne, aby sa hmotná zainteresovanosť i výška vecných nákladov odborového riaditeľstva viazala na výsledky hospodárenia podnikov.
Tieto príspevky uhrádzajú podniky zo svojich nákladov.*)

Čl. 4

Redistribúcia prostriedkov vo VHJ

1. Jednotné odvody a ostatné ekonomické nástroje tvoria vzájomne zviazanú sústavu zameranú na objektívne ovplyvňovanie práce podnikov a na účelnú kombináciu výrobných činiteľov. Preto je nevyhnutné, aby odborové riaditeľstvá zabezpečovali ich pôsobenie priamo na podniky.

2. Súčasná ekonomická situácia, ale i charakter niektorých VHJ nedovolí, aby sa tieto zásady vo všetkých prípadoch uplatňovali bez výnimiek. Rámcové podmienky hospodárenia podnikov pripúšťajú, aby odborové riaditeľstvá vykonávali podľa dlhodobe ustanovených princípov nevyhnutnú redistribúciu prostriedkov medzi podnikmi vnútri VHJ. Táto redistribúcia nesmie mať - až na vládou schválené výnimky - charakter zmien sadzieb a tým zmien kritérií efektívnosti, ale dodatkových odvodov a dotácií vyjadrených spravidla v absolútnych sumách.

3. Pri redistribúcii prostriedkov bude potrebné zachovať tento postup:

a) odborové riaditeľstvá sa starajú o to, že vytvorené predpoklady, aby jednotlivé podniky (a teda VHJ ako celok) mohli splniť jednotné odvody do štátneho rozpočtu, ako aj ostatné finančné povinnosti. Na ten účel majú právo poskytovať mimoriadne dotácie podnikom s nižšou ekonomickou úrovňou bez požiadaviek na štátny rozpočet. Pre odborové riaditeľstvá môžu byť ustanovené zásady postupného obmedzovania redistribúcie;

b) vo väčšine VHJ by sa mala uplatniť zásada čo najrýchlejšieho odstránenia dotácií poskytovaných odborovými riaditeľstvami podnikom. Je preto účelné

- poskytovať mimoriadnu dotáciu zaostávajúcim podnikom iba vtedy, keď nemožno situáciu riešiť inak, najmä racionalizačnými opatreniami, zmenou výrobného programu, likvidáciou neefektívnych prevádzkární a pod.;
- dotácie určiť spravidla na prechodný čas a počítať z roka na rok s ich poklesom,
- ustanoviť, že podniky požadujúce dotácie (zľavy) sú povinné navrhnúť opatrenia na postupnú likvidáciu svojej finančnej závislosti na dotáciách alebo zľavách,
- vychádzať zo zásady, že na dotáciu nemajú podniky nárok a môžu sa im znížiť alebo zrušiť, pokiaľ sa ukáže, že možno výrobný program podnikov efektívne zabezpečiť inak alebo že podnik neplní dohodnuté racionalizačné opatrenia, nežiadúcim spôsobom zvyšuje mzdy a pod.,
- ustanoviť dodatkové odvody progresívnym podnikom záväzne a dlhodobe po prerokovaní s nimi tak, aby nedošlo k paušálnemu odčerpávaniu prostriedkov dobré pracujúcich podnikov a tým k podlomeniu ich iniciatívy.

4. Dočasné uloženie dodatkových odvodov, najmä v období zavádzania zásad nemožno chápať ako diskriminačné opatrenia proti progresívnym podnikom, pretože ich „progresivita“ rovnako ako „zaostalosť“ iných podnikov je z veľkej časti dôsledkom minulého vývoja a prideľovania investícií zo štátneho rozpočtu. Tento vplyv sa rešpektuje vykonávanou cenovou prestavbou za výrobné odbory a skupiny výrobkov, ale nie za jednotlivé podniky v rámci VHJ.
5. V niektorých VHJ bude potrebné počítať s redistribúciou prostriedkov medzi podnikmi na dlhší čas, a to najmä v odboroch s dlhodobe viazanými prostriedkami, alebo kde sú iné dlhodobé objektívne dôvody pre rozdielnu úroveň rentability. Aj v týchto prípadoch je potrebné v čo najväčšej miere dodržať zásady uvedené v skorších bodoch s tým, že redistribúcia bude dlhodobým systémom.
6. Celkový program likvidácie dodatkových odvodov (prirážok) a dotácií (zliav) vo všetkých prípadoch, v ktorých nejde o objektívne dané a dlhodobe pôsobiace podmienky, určí odborové riaditeľstvo po prerokovaní s podnikmi zúčastnenými na redistribúcii finančných prostriedkov.

Čl. 5
Centralizácia prostriedkov na odborových riaditeľstvách

1. Okrem centralizácie prostriedkov na nevyhnutnú redistribúciu podľa ustanovenia čl. 4 môže odborové riaditeľstvo centralizovať ďalšie prostriedky v nevyhnutnom rozsahu na vytvorenie, resp. doplnenie centralizovaných zdrojov VHJ. Odvody podnikov na tieto centralizované prostriedky je potrebné určiť tiež podľa objektívnych kritérií.
2. Centralizované prostriedky by sa mali predovšetkým používať návratne (bezúročne alebo zúročene), pretože táto forma nenarúša objektívne pôsobenie tovarovo-peňažných vzťahov a kritéria efektívnosti. Touto formou by sa mali tiež riešiť dočasné výpomoci podnikom pri nedostatku prostriedkov na mzdy. Nenávratné používanie centralizovaných prostriedkov treba obmedziť na tie prípady, v ktorých vo vyššom spoločenskom alebo odborovom záujme treba sa odchýliť od podnikových kritérií efektívnosti.
3. Centralizované prostriedky môžu sa používať napr.:
   a) na technický rozvoj (tam, kde je značná miera rizika alebo kde nie je účelné niektoré úlohy fakturovať podnikom),
   b) na výstavbu niektorých zariadení alebo objektov slúžiacich potrebám všetkých podnikov (napr. výskumné a projektové ústavy).
   c) na príspevky na výchovu učňovského dorastu,
   d) na odborové formy hmotnej zainteresovanosti,
   e) na vyporiadanie ekonomických dôsledkov záväzne uložených úloh.
4. Centralizované prostriedky budú sa členiť do jednotlivých fondov podľa príslušných predpisov.
5. Finančné prostriedky do centralizovaných zdrojov VHJ budú podniky odvádzať týmito formami:
   a) ustanoveným odvodom z použiteľného zisku alebo hrubého dôchodku (podľa jednotných kritérií platných pre všetky podniky odboru, aby sa neodčerpali výsledky ich hospodárenia a aby sa nepodlomila ich iniciatíva),

b) odvodom časti odpisov v prípade závodov určených na likvidáciu (tieto prostriedky možno však účelovo použiť len na investičnú výstavbu).

Čl. 6
Dobrovoľné sústreďovanie prostriedkov na financovanie investícií

Odborové riaditeľstvá, ktoré sú nositeľom odborových koncepcií investičnej politiky, môžu organizovať ekonomické združovanie podnikov na výstavbe formou podielovej účasti alebo pôžičkami medzi podnikmi.

Čl. 7
Vzťahy v oblasti riadenia a financovania investičnej výstavby

1. Vo financovaní investičnej výstavby sú nositeľmi hmotnej zodpovednosti podniky, a to bez ohľadu na to, do akej miery ich rozhodnutie ovplyvnili odborové riaditeľstvá alebo centrum. V prípade, že investícia je pre podnik neefektívna, ale potrebná zo širších ako podnikových hľadísk, musí sa tento vplyv ekonomicky vyporiadať buď na úrovni VHJ, alebo centra.
2. Na investičnú výstavbu budú mať podstatný vplyv centrálne orgány a najmä odborové riaditeľstvá. Okrem všeobecného ustanovenia ekonomických nástrojov a pravidiel platných pre investičnú výstavbu, budú ústredné orgány pre dodržanie súladu v základných národohospodárskych proporciách ovplyvňovať výberové konanie, usmerňovať investičnú výstavbu do rozhodujúcich odborov a dbať na spoločenské záujmy, najmä z územných hľadísk. Toto poňatie ovplyvní v určitej miere i právomoc a zodpovednosť odborových riaditeľstiev vo vzťahu k podnikom.
3. Vplyv na rozhodovanie podnikov v oblasti investičnej výstavby uplatnia odborové riaditeľstvá týmto spôsobom:
   a) vypracúvajú dlhodobé koncepcie rozvoja VHJ na základe analýzy vývoja ekonomických podmienok výroby, technického rozvoja a pod.;
   b) vypracúvajú stanovisko k investíciám schvaľovaným vládou;
   c) vo výberovom konaní posudzujú návrhy podnikov podľa toho, ako zodpovedajú koncepcii rozvoja jednotlivých výrobných odborov, preverujú prepočty efektívnosti investičnej výstavby vrátane ekonomických súvislostí vyplývajúcich z rozboru trhu a pod. Pritom najmä dbajú na to, aby nedošlo k neúčelnému rozptyľovaniu prostriedkov. Na základe týchto rozborov odporúčajú niektoré akcie banke na ďalšie konanie, na ktorom sa budú podieľať;
   d) ponechajú podnikom dostatočnú právomoc na rozhodovanie o investičnej výstavbe financovanej z voľných prostriedkov podnikov; rozsiahlejšie investície ovplyvňujúce rozvoj VHJ musia podniky prerokovať s odborovými riaditeľstvami.
4. Zásada zodpovednosti za investičnú výstavbu platí i pre novobudované podniky. Tieto podniky sa stavajú spravidla na úver na základe návrhu odborového riaditeľstva. Záväzky preberá potom novobudovaný podnik. Prípady, v ktorých sa stavajú nové podniky alebo závody priamo z prostriedkov odborového riaditeľstva, by mali byť úplne výnimočne, napr. vo VHJ, ktoré vykonávajú úplnú diferenciáciu ekonomických nástrojov.

*) Tieto prostriedky budú podliehať odvodom na odborovom riaditeľstve.

Vydavateľ Zbierky zákonov Slovenskej republiky a prevádzkovateľ právneho a informačného portálu Slov-Lex dostupného na webovom sídle www.slov-lex.sk je Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, Župné námestie 13, 813 11 Bratislava, tel.: 02 571 01 000, e-mail: helpdesk@slov-lex.sk.